

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://www.finarbitr.cz

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Jiří Švehla
advokát
IČO 713 45 795
Pštrossova 1925/6
11000 Praha 1

Instituce

UNIQA pojišťovna, a.s.
IČO 492 40 480
Evropská 810/136
160 00 Praha 6

Zástupce

JUDr. Pavel Berger
advokát
IČO 662 14 912
Bělocerkevská 1037/38
100 00 Praha 10

Č. j. FA/SR/ZP/634/2014 - 26

Praha 16. 5. 2019

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 11. 12. 2014 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci zaplacení částky ve výši 998.359 Kč jako bezdůvodného obohacení z neoprávněně účtovaných poplatků a zaplacení částky ve výši 369.392 Kč jako ušlého zisku z neoprávněně účtovaných poplatků na pojistné smlouvě č. ■, o námitkách Instituce ze dne 9. 4. 2019, č. j. FA/SR/ZP/634/2014-22, proti nálezů finančního arbitra ze dne 25. 3. 2019, č. j. FA/SR/ZP/634/2014-21, takto:

Námitky Instituce, UNIQA pojišťovna, a.s., IČO 492 40 480, se sídlem Evropská 810/136, 160 00 Praha 6, doručené finančnímu arbitrovi dne 9. 4. 2019, č. j. FA/SR/ZP/634/2014-22, se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 25. 3. 2019, č. j. FA/SR/ZP/634/2014-21, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi potvrzuje.

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se po Instituci domáhá vrácení bezdůvodného obohacení odpovídajícího neoprávněně účtovaným poplatkům z pojistné smlouvy, protože přehled poplatků se nestal platně její součástí a pojistná smlouva je rovněž relativně neplatná, a dále nahrazení ušlého zisku, o který by se navýšil podílový účet, pokud by Instituce tyto poplatky neoprávněně nestrhávala a částku jim odpovídajícím investovala spolu se zbytkem zaplaceného pojistného.

Finanční arbitr při rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 25. 3. 2019, č. j. FA/SR/ZP/634/2014 – 21 (dále jen „Nález“), vyšel ze shromážděných podkladů, především z toho, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 8. 3. 2007 smlouvu o investičním životním pojištění Finance Life č. ■ s počátkem pojištění 1. 3. 2007, koncem pojištění 1. 3. 2028 a pojistným ve výši 45.000 Kč měsíčně (dále jen „Pojistná smlouva“).

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a po jejich pečlivém právním posouzení nezjistil celkovou neplatnost Pojistné smlouvy, a to ani absolutní ani relativní (právo domáhat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy se vzhledem k vznesené námitce promlčení promlčelo před podáním návrhu k finančnímu arbitrovi). Finanční arbitr dále zjistil, že Pojistná smlouva je částečně neplatná v ujednáních o poplatku za krytí rizika smrti a tato ujednání jsou oddělitelná od zbytku obsahu Pojistné smlouvy. Neplatnost v jiných ujednáních o poplatcích spojených s Pojistnou smlouvou finanční arbitr nezjistil. Jelikož si Instituce bez platného právního důvodu strhla poplatky za krytí rizika smrti, bezdůvodně se obohatila na úkor Navrhovatele, a proto finanční arbitr rozhodl o její povinnosti vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení za nepromlčené období. Ve zbývající části (u promlčeného nároku na vrácení poplatků za krytí rizika smrti a u nároku na náhradu škody) finanční arbitr návrh Navrhovatele zamítl.

Protože finanční arbitr částečně vyhověl návrhu Navrhovatele, uložil současně Instituci ve smyslu § 17a zákona o finančním arbitrovi povinnost zaplatit sankci.

4. Námítky Instituce

Instituce podává námítky do výroku I., II. a IV. Nálezu a tvrdí, že Nález je v napadené části nesprávný, protože finanční arbitr věc špatně právně posoudil.

Instituce odmítá, že by ujednání o poplatcích za krytí rizika smrti uvedená v části článku 3, odst. 3.2 věta druhá a třetí Doplnkových pojistných podmínek pro investiční životní pojištění, ve verzi Ž/IZP/05, účinných od 1. 1. 2005 (dále jen „Doplnkové pojistné podmínky“) byla neplatná. Neplatnost těchto ujednání podle Instituce nemůže způsobit co do výpočtu tohoto poplatku ani odkaz na pojistně matematické metody.

Instituce namítá, že Navrhovatel byl seznámen se všemi podmínkami Pojistné smlouvy, ve které je určen objektivní způsob výpočtu poplatku za krytí rizika smrti. Pojistně matematické metody upravující způsob výpočtu tohoto poplatku se staly platně součástí Pojistné smlouvy, která na ně odkazuje. Proto Instituce odmítá, že by ujednání o tomto poplatku mohlo být považováno za neurčité a tudíž neplatné ve smyslu § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, resp. účinném ke dni uzavření Pojistné smlouvy (dále jen „starý občanský zákoník“).

Instituce argumentuje, že pojistně matematické metody představují objektivně existující matematické zásady, které Instituce používá v rámci své licencované činnosti, a podléhající zákonné úpravě a dohledu v rámci výkonu pojišťovací činnosti. S termínem matematické metody pracuje i zákonodárce v zákoně č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“) nebo v zákoně č. 340/2006 Sb., o činnosti institucí zaměstnaneckého penzijního pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Instituce tvrdí, že pojistně matematické metody jsou obsahově složité a obtížně pochopitelné a pokud s jejich obsahem není pojistník seznámen, není možné to považovat za jednání v rozporu s ochranou spotřebitele nebo se zásadou poctivosti. Instituce používá tyto metody k objektivnímu stanovení konkrétních hodnot, nikoli za účelem poškození druhé smluvní strany. Jako přírovnání Instituce argumentuje výrobcem motorových vozidel, který rovněž neuvádí konkrétní způsob výpočtu spotřeby pohonných hmot vozidla a spotřebitel nemá z tohoto důvodu právo namítat neplatnost kupní smlouvy.

Instituce namítá, že investiční životní pojištění je ze své podstaty postaveno na individualizaci informací např. o výši pojistného rizika vzniku pojistné události, výnosu investiční složky a stanovení adekvátní výše pojistného. Je tudíž zřejmé, že náklady spojené s jednotlivými pojištěními jsou různé. Individualizace každého sjednávaného pojištění proto neumožňuje, aby konkrétní náklady spojené s pojistnou smlouvou včetně rizikového poplatku

nebo plnění odkupného byly stanoveny fixní částkou. V případě odkupného s tímto počítá přímo zákon ve smyslu § 3 písm. x zákona o pojistné smlouvě, který co do určitosti odkazuje na pojistně matematické metody. Zákon současně předpokládá, že pojistník není s pojistně matematickými metodami před uzavřením pojistné smlouvy seznámen, což platí i v případě jiných poplatků.

Instituce tvrdí, že obdobným způsobem fungovaly její všeobecné pojistné podmínky v době, kdy podléhaly schválení Ministerstvem financí a odkazuje na své předchozí pojistné podmínky schválené dne 23. 3. 1998, v rámci kterých Instituce co do výpočtu nákladů, poplatků a odkupného odkazovala na kalkulační a pojistně technické zásady.

Instituce dále s odkazem na judikaturu Ústavního soudu (rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 87/04 a sp. zn. I. ÚS 625/02) odkazuje na výklad zachovávající platnost sjednaných smluv, a že konstatování absolutní či částečné neplatnosti má být krajním řešením zasahujícím do ochrany autonomie smluvní vůle. Skutečnou vůlí stran sporu bylo vstoupit do smluvního vztahu a dospět k dohodě o všech jejích částech. Poplatek za krytí rizika smrti považuje Instituce ve vztahu k výši ostatních poplatků za „*zcela minoritní*“.

Závěr finančního arbitra o neplatnosti ujednání o poplatku za krytí rizika smrti považuje Instituce za nepřiměřený a ryze formalistický zásah do smluvní autonomie vůle. Tvzení Navrhovatele, že nebyl před uzavřením Pojistné smlouvy řádně seznámen s výší účtovaného poplatku za krytí rizika smrti, považuje Instituce za účelové, když Navrhovatel podpisem Pojistné smlouvy potvrdil, že se s obsahem Pojistné smlouvy řádně seznámil.

5. Vyjádření Navrhovatele k námitkám Instituce

Navrhovatel namítá, že Pojistná smlouva neobsahuje informaci o konkrétní výši poplatku za krytí rizika smrti ani o konkrétním způsobu jeho výpočtu. Navrhovatel tvrdí, že pokud v návrhu Pojistné smlouvy podepsal, že byl seznámen s poplatky v investičním životním pojištění, myslel tím, že se seznámil s dokumentem Poplatky v investičním pojištění, tarif E05 a SI05, který byl součástí brožury pojistných podmínek, nikoli s jinými poplatky. Za nepřiléhavý považuje Navrhovatel příměr k prodeji vozu a spotřebě paliva, když spotřeba vozidla je uvedena v technickém průkazu a není proto třeba seznamovat kupujícího se způsobem jejího výpočtu. Nad to, spotřeba paliva se určuje na základě měření, nikoli výpočtem, a jedná se o reálnou fyzikální hodnotu.

Navrhovatel namítá, že pro posouzení sporu v posuzované věci je bez významu argumentace Instituce o minulých všeobecných pojistných podmínkách z roku 1998 schvalovaných Ministerstvem financí, když tyto se na Pojistnou smlouvu nevztahují. Za nepřipadné považuje Navrhovatel rovněž srovnání poplatku za krytí rizika smrti s odkupným, když právní úprava odkupného (oproti úpravě poplatků) v zákoně o pojistné smlouvě na matematické metody přímo odkazuje.

Navrhovatel tvrdí, že ujednání o poplatcích může být považováno za platné, pokud je zjištěna skutečná vůle smluvních stran takový poplatek sjednat a není možné argumentovat jeho minoritní výší vzhledem k ostatním sjednaným poplatkům. Pokud si smluvní strany poplatek nesjednaly co do jeho výše určitě, není možné považovat ho za platně sjednaný.

Navrhovatel považuje námitky Instituce za neodůvodněné, rozhodnutí finančního arbitra za správné a navrhuje, aby finanční arbitr námitky Instituce zamítl a Nález potvrdil.

6. Řízení o námitkách

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě

skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi dává stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu. Včasné podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nález buď potvrdí, nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a n. a § 141 odst. 9 správního řádu).

Finanční arbitr posoudil námitky Navrhovatele jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, § 82 a § 83 správního řádu.

Finanční arbitr nepovažuje za nutné opakovaně definovat a vykládat veškerá ujednání Pojistné smlouvy tak, jak učinil v Nálezu, ani vyjadřovat se k těm námitkám Instituce, které vznesla v řízení o Nálezu, resp. o námitkách, a nedoložila je jakoukoli novou argumentací nebo relevantními podklady (případně nevysvětlila, jak měly ovlivnit správnost a zákonnost napadeného Nálezu). Smyslem vypořádání tvrzení účastníků řízení a hodnocení podkladů v řízení před finančním arbitrem není podrobné vyvracení každého tvrzení účastníků a provádění každého předloženého či označeného podkladu. V tomto smyslu se vyjádřil též Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, kde judikoval, že *„[n]ení porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná“*.

Finanční arbitr v části 8.3 Nálezu dostatečně určitě vysvětlil povahu pojistně matematických metod a náležitě zkoumal, zda se staly součástí Pojistné smlouvy. Shodně jako Všeobecné pojistné podmínky – obecná část, ve verzi UCZ/05, účinné od 1. 1. 2007, Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění – zvláštní část, ve verzi UCZ/Ž/05, účinné od 1. 1. 2005, Doplnkové pojistné podmínky nebo dokument Poplatky v investičním pojištění tarif E05 a SI05, mají i pojistně matematické metody povahu „pojistných podmínek“, pro které zákon o pojistné smlouvě v § 4 odst. 4 předpokládá splnění zákonných předpokladů, aby se mohly stát platně součástí Pojistné smlouvy. Není možné je považovat co cokoli jiného – jakousi obecně známou součástí veškerých pojistných smluv, která by měla být známá veškerým spotřebitelům, kteří uzavírají produkty s Institucí, jak se snaží dovodit Instituce (a to zvláště za situace, kdy každá pojišťovna má své pojistně matematické zásady pro ten který produkt, jak je finančnímu arbitrovi známo z úřední činnosti).

Finanční arbitr v řízení před vydáním Nálezu ani v námitkovém řízení současně nezjistil, že by Instituce seznámila Navrhovatele se zněním svých pojistně matematických metod, nebo že by Navrhovatelé byly jinak známé a mohly se tak stát platně součástí Pojistné smlouvy. Instituce toto v řízení před finančním arbitrem rovněž nijak neprokázala (kromě svého tvrzení). Finanční arbitr současně v Nálezu vyčerpávajícím způsobem odůvodnil, že soukromoprávní povinností Instituce bylo seznámit Navrhovatele před uzavřením Pojistné smlouvy s veškerými částmi smluvní dokumentace, které se mají stát její součástí. Pokud Instituce tvrdí, že zájemce o pojištění neseznamuje s pojistně matematickým metodami z důvodu, že jsou moc složité, není toto relevantní důvod, proč Navrhovatelé upřít možnost se seznámit s částí smluvní dokumentace, která je navíc z hlediska jeho práv a povinností významná (finančnímu arbitrovi je z úřední činnosti známo, že měsíční rizikové pojistné může dosahovat i tisícových, případně vyšších částek). Instituce v tomto smyslu rovněž

nemůže předjímat schopnosti Navrhovatel pojistným podmínkám porozumět nebo jeho vůli si nechat daná ujednání vysvětlit třetí osobou.

Zcela lichý je i argument Instituce, že pokud její pojistně matematické metody podléhají kontrole České národní banky, měla by snad být zbavena povinnosti řádně vše sjednat s konkrétním spotřebitelem a rezignovat na základní soukromoprávní principy. Pokud Instituce postupuje v rámci pojišťovací činnosti v souladu s těmito metodami, lze souhlasit, že Instituce řádně plní své veřejnoprávní povinnosti. Ze splnění veřejnoprávních povinností však nelze usuzovat, že Instituce již není povinna dokumenty upravující poplatky a způsob určení jejich výše učinit součástí Pojistné smlouvy, když v takovém případě s nimi seznamuje pouze dohledový orgán a už ne samotného Navrhovatele, kterému z Pojistné smlouvy vyplývají konkrétní práva a povinnosti.

Finanční arbitr shledává úlohu České národní banky především v dohledu nad tím, zda Instituce jedná v souladu se svými veřejnoprávními povinnostmi (z nichž pochopitelně mohou vyplývat i jisté limity pro soukromoprávní úkony Instituce), ovšem konkrétní práva a povinnosti si Instituce vždy musí se spotřebitelem řádně a individuálně sjednat. V této souvislosti finanční arbitr odkazuje, že sama Česká národní banka jako orgán veřejnoprávního dohledu zdůrazňuje, že neposuzuje soulad pojistných smluv se soukromoprávními předpisy a že jí nepřísluší posuzovat případné spory, které by z Pojistné smlouvy vzešly.

Pokud se jedná o soukromoprávní rovinu, finanční arbitr kromě požadavku na určitost právního úkonu (viz § 37 starého občanského zákoníku), nepřipustných ujednání ve spotřebitelských smlouvách (viz například § 56 odst. 3 písm. g) starého občanského zákoníku) atd., jak rozvádí i níže v tomto rozhodnutí, odkazuje rovněž na sjednocující rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 13. 2. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1566/2017, ve kterém Nejvyšší soud dovodil základní povinnosti pojišťovny ve smyslu § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě, když „[j]e nepřijatelné, aby pojistitel svou zákonnou povinnost vyjádřenou v § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě obcházel tím, že část pojistných podmínek včlení do dalších dokumentů, aniž by s nimi pojistníka prokazatelně seznámil, přičemž se následně dovolával toho, že pojistník s těmito dokumenty musel být seznámen, neboť je o nich zmínka v pojistné smlouvě či pojistných podmínkách, s nimiž prokazatelně seznámen byl. Takovému jednání nelze poskytnout právní ochranu“. Nejvyšší soud dále uzavřel, že „[z]mínka v textu pojistné smlouvy či pojistných podmínek o dalších pojistných podmínkách však nenaplnuje zákonem požadovanou intenzitu obeznámení se s obsahem pojistných podmínek, podle níž má být pojistník s pojistnými podmínkami seznámen prokazatelně a před uzavřením smlouvy. Za prokazatelné seznámení s pojistnými podmínkami ve smyslu ustanovení § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě nelze považovat údaj, že do pojistných podmínek může pojistník kdykoli nahlédnout, či údaj o tom, že pojistné podmínky jsou k nahlédnutí ve všech obchodních místech pojistitele“. Instituce však v posuzovaném případě dokonce ani neuvedla, kde by se měl Navrhovatel s pojistně matematickými metodami seznámit.

Co se týče argumentace Instituce složitým výpočtem spotřeby pohonných hmot motorového vozidla při uzavření kupní smlouvy, považuje ji finanční arbitr za lichou a zcela zavádějící. Předně údaj o spotřebě vozidla je toliko jedním z mnoha informací charakterizujících předmět koupě, nikoli ujednáním, ze kterého vzniká druhé smluvní straně nárok na plnění za poskytovanou službu. Pokud by ovšem i takovýto údaj smluvní strany uvedly v rámci kupní smlouvy neurčitě nebo nesprávně a byl by ze své povahy pro smluvní strany natolik zásadní, že bez něj by kupní smlouvy neuzavřely, bylo by možné ho rovněž považovat za neoddělitelný od zbytku celé smlouvy. Především je však třeba zdůraznit, že údaj o průměrné spotřebě vozidla je jednou ze základních informací, které jsou uvedeny v technickém průkazu vozidla. Není tudíž potřeba seznamovat kohokoli s jeho výpočtem, který a priori není složitým výpočtem, ale toliko výsledkem pozorování a měření konkrétních

hodnot výrobcem vozila při jeho testování (Instituce však neuvedla ani výši rizikového pojistného, ani způsob jeho výpočtu).

Finanční arbitr nepopírá, že do stanovení výše rizikového pojistného může vstupovat celá řada proměnných, ovšem ani toto nemá význam pro povinnost Instituce seznámit Navrhovatele s konkrétní výši takového poplatku nebo alespoň s jednoznačně určitým způsobem jeho výpočtu. Je věcí Instituce, jakým způsobem toho dosáhne. Ať je to zjednodušením na konkrétní částku poplatku, zpracováním předsmulvních informací vstupujících do výpočtu rizikového pojistného (např. věk, riziková skupina, pojistná částka a pod) a přiložením tabulky s výší rizikového poplatku pro jednotlivé roky trvání pojistné smlouvy nebo alespoň přiložením složitějšího výpočtu, který by byl jednoznačně určitý. Ostatně finančnímu arbitrovi je z úřední činnosti známo, že jiné pojišťovny v rámci řádně přiložených sazebníků transparentně informují své klienty o výši rizikového pojistného např. předložením tabulky zohledňující délku pojistné doby a věk pojištěného nebo přiložením jednoduchého výpočtu.

Pokud Instituce co do povahy pojistně matematických metod argumentuje zákonným vymezením odkupného v § 3 písm. x) zákona o pojistné smlouvě, podle kterého se odkupným rozumí „část nespotřebovaného pojistného ukládaná pojistitelem jako technická rezerva vypočtená pojistně matematickými metodami k datu zániku soukromého pojištění“, není možné toto považovat za správné.

Finanční arbitr v žádném případě nemůže posvětit obecně rozšířenou praxi pojišťoven, které spotřebitele o způsobu výpočtu odkupného nijak neinformují a pouze v pojistných smlouvách odkazují na blíže neurčené pojistně technické zásady, které jsou podle nich pod dozorem České národní banky, odpovědných pojistných matematiků apod. Z dikce § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě nevyplývá, jak nesprávně argumentuje Instituce, že pojistník jako spotřebitel nemusí být s pojistně matematickými metodami seznámen, aby se staly splatně součástí pojistné smlouvy (viz i sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu citované výše).

V případě, že pojistník bude chtít z jakýchkoli důvodů pojistnou smlouvu ukončit dříve (je vzhledem k dlouhodobosti produktu životního pojištění zcela reálná varianta), byl by plně odkázán na výpočet pojišťovny, se kterým nebyl nijak seznámen, což je v příkrém rozporu nejen se základními principy soukromého smluvního práva, zvláště pak práva spotřebitelského, ale i s veřejnoprávními požadavky.

Prvním z nich je v Nálezu zmiňovaný požadavek na určitost právního úkonu ve smyslu § 37 starého občanského zákoníku u obligatorně písemné formy uzavíraných smluv. Shodně není bez významu ani § 56 odst. 3 písm. g) starého občanského zákoníku, podle něhož „[n]epřípustná jsou zejména smluvní ujednání, která zavazují spotřebitele k plnění podmínek, s nimiž se neměl možnost seznámit před uzavřením pojistné smlouvy“ či zásada poctivosti, jak ji v nálezu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11, popsal Ústavní soud.

Pokud totiž Ústavní soud prohlásil za v rozporu s touto zásadou jednání, kdy „do nich v často nepřehledné, složitě formulované a malým písmem psané formě skryl dodavatel ujednání, která jsou pro spotřebitele nevýhodná a o kterých předpokládá, že pozornosti spotřebitele nejspíše uniknou“, tím spíše si finanční arbitr nedokáže představit, že poctivým by mělo být jednání podnikatele (tj. pojišťovny), který spotřebiteli neposkytne tyto důležité informace vůbec, ačkoli je znal a mohl tak učinit.

Konkrétní vymezení nákladů přímo v pojistné smlouvě však předpokládá i § 13b odst. 1 písm. a) zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, podle něhož „výpočet výše technických rezerv musí být proveden pomocí dostatečně opatrného prospektivního pojistně matematického ohodnocení, při kterém se zohlední všechny budoucí závazky, které jsou stanoveny smluvními pojistnými podmínkami pro každou jednotlivou pojistnou smlouvu,

včetně...4. nákladů, včetně provizí“ (obdobně v § 59 odst. 1 písm. a) zákona o pojišťovnictví 277/2009 Sb.). Z těchto ustanovení je zřejmé, že pojišťovna je povinna sjednat s pojistníkem konkrétní náklady v pojistné smlouvě a následně tyto náklady promítnout do výpočtu technických rezerv.

Dále nelze přehlédnout, že pojistník uzavírá pojistnou smlouvu jako spotřebitel, když povinnost sdělit mu konkrétní výši nákladů vyplývá například z § 12 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění do 31. 12. 2009, podle něhož platí, že „[p]rodávající je povinen informovat v souladu s cenovými předpisy spotřebitele o ceně prodáváných výrobků nebo poskytovaných služeb zřetelným označením výrobku cenou nebo informací o ceně výrobků či služeb jinak vhodně zpřístupnit“. V této souvislosti nemá finanční arbitr žádných pochybností o tom, že náklady a poplatky účtované pojišťovnou k tíži pojistníka jsou cenou, kterou pojistník hradí za její služby.

S ohledem na doposud uvedené je proto zřejmé, že na povinnosti pojišťovny sdělit pojistníkovi konkrétní náklady pojistné smlouvy pro případ určení odkupného nemůže změnit nic ani skutečnost, že sám zákon o pojistné smlouvě ji výslovně nezmiňuje, zvláště pokud ji lze dovést například z jeho § 66 odst. 2 písm. g) upravující informace o způsobu určení výše odkupného nebo písm. j) upravující informace o způsobu určení možných odečítaných částek při odstoupení.

Finanční arbitr současně odmítá závěry, že pojistník by ani při znalosti nákladů nebyl schopen dopočítat výši odkupného, neboť by to pro něj bylo příliš složité. Nejenže totiž taková skutečnost nemění nic na oprávněném zájmu pojistníka vědět, jak drahá pro něj pojistná smlouva bude a jaké náklady při její dřívější výpovědi zaplatí, ale také nasvědčuje tomu, že pojišťovna nesplnila řádně svou předsmmluvní informační povinnost, srov. například § 66 odst. 2 písm. f) zákona o pojistné smlouvě.

V kontextu § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě lze co do výpočtu odkupného naopak dospět k závěru, že buď pojišťovna s obsahem pojistně technických zásad pojistníka seznámí, nebo způsob výpočtu vymezený v těchto zásadách přímo promítne do smluvní dokumentace, typicky do pojistných podmínek nebo platně přiloženého sazebníku.

Bez významu je v tomto smyslu i argumentace Všeobecnými pojistnými podmínkami Instituce z roku 1998, které schvalovalo Ministerstvo financí. Nad to, § 788 odst. 2 starého občanského zákoníku ve znění před nabytím účinnosti zákona o pojistné smlouvě, vyžadoval pro jednotlivé součásti pojistné smlouvy nejen seznámení s pojistnými podmínkami (popřípadě jejich přiložení), ale rovněž, aby individualizovaná část pojistné smlouvy na tyto podmínky odkazovala.

Finanční arbitr pečlivě zkoumal způsob vymezení poplatku za krytí rizika smrti, když kromě v Nálezu citovaného odkazu v článku 3, odst. 3.2 věta druhá a třetí Doplňkových pojistných podmínek na pojistně matematické metody Pojistná smlouva neobsahuje žádný údaj, ze kterého by bylo možné vyložit výši tohoto poplatku. Svůj závěr o neurčitosti ujednání o poplatku za krytí rizika smrti v článku 3, odst. 3.2 věta druhá a třetí Doplňkových pojistných podmínek ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku, a tudíž i jeho absolutní neplatnosti, považuje finanční arbitr za správný.

Finanční arbitr mimo jiné v souladu se zásadou zachování spíše platnosti než neplatnosti pečlivě v části 8.5 Nálezu zkoumal oddělitelnost toho poplatku od zbytku Pojistné smlouvy a dopěl k závěru o jeho oddělitelnosti, byť je mu známo prvoinstanční rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 15. 2. 2019, č.j. 42 C 68/2018-51, který konstatoval v důsledku neurčitě sjednaného rizikového pojistného dokonce celkovou neplatnost pojistné smlouvy. Nad to, Navrhovatel v řízení před finančním arbitrem absolutní neplatností Pojistné smlouvy pro neoddělitelnost neplatných ujednání o poplatcích nenamítal, naopak se alternativně

domáhal připsání neoprávněně stržených poplatků zpět na podílový účet vedený k Pojistné smlouvě. Ostatně i sama Instrukce v námitkách proti Nálezů uvedla „minoritní“ význam poplatku za krytí rizika smrti. Finanční arbitř tak nemá pochyb o jeho oddělitelnosti od zbytku Pojistné smlouvy.

Finanční arbitř opakovaně uzavírá, že pokud Instrukce co do určení výše poplatku za krytí rizika smrti pouze odkáže na dokumentaci (pojistně matematické metody), které obsahově nezahrnula do smluvní dokumentace ani s nimi Navrhovatele neseznámila před uzavřením Pojistné smlouvy, nemůže takový postup Instrukce považovat za správný a v souladu se zákonem. Pojistně matematické metody se tak ve smyslu podle § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě nestaly součástí Pojistné smlouvy a nejsou tudíž co do práv a povinností z ní vyplývajících závazné.

7. K výroku rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitř v řízení o námitkách proti Nálezů nezjistil, že by ve věci vydání bezdůvodného obohacení odpovídající neoprávněně účtovaným poplatkům a nároku na ušlý zisk rozhodl věcně nesprávně, a to z důvodů namítnutých Instrukcí.

Na základě výše uvedené skutečnosti rozhodl finanční arbitř tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitř

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce ceif5ue
Instrukce – datová schránka zástupce famhyqs

